

A. Lapinskas. Lenkai vis dar pyksta ant Lietuvos

 [delfi.lt /news/ringas/lit/a-lapinskas-lenkai-vis-dar-pyksta-ant-lietuvos.d](http://delfi.lt/news/ringas/lit/a-lapinskas-lenkai-vis-dar-pyksta-ant-lietuvos.d)

Pirmosiomis liepos dienomis, Varšuvoje pristatytas solidus Lenkijos užsienio reikalų ministerijos dokumentas „Pranešimas apie lenkų padėtį užsienyje – 2012“ (*Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą – 2012*), apžvelgia padėtį trisdešimt trijose pasaulio šalyse, t.y. visame pasaulyje, kur yra reikšmingesnės lenkų bendruomenės. Šalys vertinamos pagal dviejų šaltinių: Lenkijos ambasados ir vietos lenkų organizacijos pateiktas žinias. Lietuvos atveju žinias teikė Lietuvos lenkų sąjunga.

Prisipažinsiu, kad lygiai ta pačia tema – apie analogišką 2009 m. Lenkijos URM dokumentą jau rašiau DELFI. Savo straipsnį tuomet pavadinau „[Apie Lietuvą nė vieno gero žodžio](#)“, o įžanginėje pastraipoje pratęsiau: „Matyt tokį nurodymą gavo Lenkijos ambasada Lietuvoje, paprašyta parengti „Pranešimo apie lenkų padėtį – 2009“ lietuviškąją dalį. Užduotis įvykdyta su kaupu“. Tokį patį kaupą ambasada pylė ir šiame, dar didesnę supylė Lietuvos lenkų sąjunga.

2012 metų Lietuvos lenkų padėties apibūdinimas, deja, mažai kuo skiriasi nuo 2009 metų įvertinimo: ta pats pyktis Lietuvai, tos pačios lenkų neva bėdos, žodžiu, nesikeičiantis lenkų pragaro vaizdelis pačioje Lenkijos pašonėje. Nė apie vieną iš 33 šalių neparašyta tiek piktų žodžių (apie kitas šalis jų iš viso nėra), kiek apie Lietuvą. Atsiverskime šį, nebijau sakyti – antilietuvišką dokumentą ir pradėkime nuo pratarmės, pasirašytos užsienio reikalų ministro Radoslawo Sikorskio.

R. Sikorskis, kaip ir 2009 m. rašo, kad „dėl dramatiškų praeito šimtmečio įvykių susipynimo milijonai mūsų tautiečių – dažnai prieš savo valią – atsidūrė už dabartinių mūsų šalies ribų“. Čia, žinoma, turimi mintyje ir Lietuvos lenkai. Paaimanavęs dėl jų, ministras jau be jokios graužaties konstatuoja, kad pastaraisiais metais į ES šalis „uždarbio migracijai“ išvyko dar du milijonai lenkų.

Ministras primena, kad Lenkija savo tautiečiams pasaulyje padeda ne tik „simboliškais gestais“, bet ir kelia „reikalavimus, susijusius su lenkų mažumos teisėmis“. Žinoma, tokie reikalavimai (dažniau ultimatumai) iš viso pasaulio keliami tik Lietuvai.

Dokumentas vardija lenkų vardų ir pavardžių problemą, nors pačioje Lenkijoje lietuvių moterų pavardžių su lietuviškomis galūnėmis niekada nebuvo ir nėra. Dvikalbių gatvių pavadinimų, dėl ko kaltinama Lietuva, irgi Lenkijoje nėra. Ir jau visai naujas Lietuvos kaltinimas, kad ji nesudaro sąlygų atvykti į šalį darbo migrantams iš Lenkijos.

Anatolijus Lapinskas

Pranešime rašoma, kad Lenkija savo tautiečiams pasaulyje padeda finansiškai: 2007-2011 m. finansinė parama kasmet siekė 75 mln. zlotų, bet 2012 m. drastiškai sumažėjo iki 10 mln. zlotų, Lietuvai iš jos skiriama 40 proc., t.y. beveik pusė viso pasaulio lenkams skiriamų pinigų. Lenkija moka 100 eurų stipendijas 257 lenkų tautybės studentams, studijuojantiems Balstogės universiteto Vilniaus filiale, vadinamajame „lenkų universitete“. Lenkija dotuoja ir Lietuvos lenkų spaudą, 2011 m. jai buvo skirta 2,5 mln. zl, 2012 m. – 1,3 mln. zl. Parama Lietuvos lenkų kultūrinei veiklai ir tautinio paveldo apsaugai nuo 2009 m. iki 2012 m. sudarė 2 mln. zl, lenkų švietimui - 1,1 mln. zlotų, Lietuvos lenkų organizacijoms – per 3 mln. zl.

Lietuvoje 2011 m. gyveno 200 tūkst. lenkų (2009 – 235 tūkst.). 1959 m. lenkai sudarė 8,5 proc. Lietuvos gyventojų, 1989 m. – 7 proc., 2011 m. – 6,6 proc. Lenkų kalbą gimtąja laiko 77 proc. Lietuvos lenkų, palyginimui Baltarusijoje – 5 proc. vietos lenkų, tačiau jų asimiliaciją Lenkija laiko savaime suprantama, kai apie Lietuvos lenkų neva asimiliaciją pasauliui aliarnuojama kasdien.

Lietuvoje veikia kelios dešimtys lenkų visuomeninių organizacijų. Reaguojant į „Žmogaus ir mažumų teisių pažeidimus“ 2010 m. Vilniuje buvo įkurtas „Europos žmogaus teisių fondas“, o priėmus „nepalankios redakcijos“ Švietimo įstatymą, įkurtas „Lietuvos lenkų mokyklų tėvų forumas“. Jo darbas – rinkti parašus peticijoms ir rengti protesto akcijas. Jokioje kitoje pasaulio šalyje panašių tikslų organizacijų nėra ir nebuvo.

Lietuvoje veikia per 60 lenkų mėgėjų meno kolektyvų, dailės, muzikos ir literatūros susivienijimai, Vilniaus ir Šalčininkų rajonuose veikia 44 kultūros namai, 68 bibliotekos, Lenkų kultūros namuose Vilniuje savo būstinės turi per 30 lenkų organizacijų. Yra ir lenkų politinė organizacija – Lietuvos lenkų rinkimų akcija, lenkai atstovaujami Seime ir Vyriausybėje.

Dokumentas pripažįsta aukštą lenkų švietimo lygį: 78 mokyklas ir 21 jų filialą, 10 sekmadieninių mokyklų, 187 priešmokyklinės grupės, taip pat aukštąsias ir profesines mokyklas, pirmąjį užsienyje Lenkijos aukštosios mokyklos Balstogės universiteto skyrių, kurį iš dalies finansuoja ir Lietuva. Valstybiniame radijuje ir televizijoje rengiamos laidos lenkų kalba, yra privati lenkų radijo stotis, leidžiami laikraščiai ir žurnalai.

Išvardijęs šią leidiniui būtiną statistiką, Lenkijos URM leidinys imasi „svarbesnių“ darbų: vardija ištįsą jūrą Lietuvos lenkų problemų, valdžios skriaudų. Tarp jų, pvz., negražinamą žemę „teisėtiems lenkų kilmės savininkams“, „nestabilią“ lenkų švietimo padėtį, trukdžius vartoti lenkų kalbą viešojoje erdvėje. Paminėtos „skriaudos“ tai tiesiog melas arba demagogija, toje pačioje Lenkijoje, pvz., net 8 tūkst. Varšuvos gyventojų dar nuo Antrojo pasaulinio karo neatgavo savo žemės ar namų, visi žino apie uždaromas Lenkijos lietuvių mokyklas.

Anot pranešimo, lenkų mažumos Lietuvoje statusas ypač pablogėjo 2011 m., priėmus Švietimo įstatymą, pagal kurį keli dalykai lenkų mokyklose dėstomi lietuviškai (analogiškai yra ir Lenkijoje). Skųstis dėl lenkų švietimo Lietuvoje, net Lenkijos ministrų pripažinto, kaip geriausio pasaulyje už Lenkijos ribų, iš viso yra absurdas. Lenkijos pusei taip pat užkliūna ir mažumų integracijos politika, nors to siekia kiekviena Europos šalis, šis siekis įteisintas ir Europos Tautinių mažumų konvencijoje, taigi neaišku, kodėl Lenkija už tai kaltina Lietuvą.

Kaip visada, dokumentas vardija lenkų vardų ir pavardžių problemą, nors pačioje Lenkijoje lietuvių moterų pavardžių su lietuviškomis galūnėmis niekada nebuvo ir nėra. Dvikalbių gatvių pavadinimų, dėl ko kaltinama Lietuva, irgi Lenkijoje nėra. Ir jau visai naujas Lietuvos kaltinimas, kad ji nesudaro sąlygų atvykti į šalį darbo migrantams iš Lenkijos.

Lietuvos lenkų sąjunga beveik kiekvienoje pastraipoje aiškina, kad lenkų mažuma siekia ginti savo teises, o Lietuvos valdžia ją puola – diskriminuoja, asimiliuoja, pažeidžia Žmogaus teises.

Anatolijus Lapinskas

Pranešime pripažįstama, kad Lenkijos ambasada taiko Lietuvos piliečiams lenkams lojalumo Lietuvai taisyklę, bet kartu pripažįstama, kad jos taikymas priklauso ir lenkų mažumos teisių realizavimui. Suprask, jeigu Lenkijai nepatiks koks nors Lietuvos įstatymas, tuomet ji Lietuvos lenkus gali laikyti ir ne visai Lietuvos piliečiais. Tuomet galbūt ir valstybę ne visai suvereną?

Ambasada prisipažįsta, kad ji nemažai padeda lenkų mokykloms, o Vilniaus edukologijos universiteto studentams polonistams padengia jų studijų išlaidas, taip išgelbėdama polonistiką šiame universitete. Ambasada pripažįsta, kad Lenkijos piliečiai, gyvenantys Lietuvoje, be problemų įsirašo į mūsų visuomenines realijas, nepatiria jokios diskriminacijos darbo rinkoje. Ačiū ir už tai.

Kaip visada, Lenkijai labai rūpi, ką apie ją ir lenkus rašo Lietuvos žiniasklaida. Deja, pasikeitimų nėra, konstatuoja Lenkijos URM. Priekaištaujame Lietuvai, kad apie lenkus rašoma tik dėl jų švietimo reikalų (tiksliau dėl lenkų priekaištų Lietuvos švietimui) arba Rytų Lietuvos problemų. Bet juk Lietuvos lenkai tuo ir apsirboja, bendravaltystinės problemos jų praktiškai nedomina, tam užtenka paskaityti „Kurier Wilenski“. Pranešime kliūna Vytautui Landsbergiui už jo publikaciją, kad Rusija savo politiniams tikslams naudoja Lietuvos lenkais. Pagiriamo žodžio sulaukia DELFI lenkiška versija, kelianti rimtą konkurenciją kitai lenkakalbei žiniasklaidai.

O ką Lenkijos dokumente rašo Lietuvos lenkų sąjunga? Ji, iš esmės pakartoja ambasados mintis, tik dar pikčiau ir agresyviau. Beveik kiekvienoje pastraipoje čia aiškinama, kad lenkų mažuma siekia ginti savo teises, o Lietuvos valdžia ją puola – diskriminuoja, asimiliuoja, pažeidžia Žmogaus teises. Visa tai, anot Lietuvos lenkų, vyksta žinomais būdais: ribojama galimybė kalbėti lenkiškai, tyčiojimusi iš lenkų švietimo, negražinama komunistų konfiskuota žemė, keičiama tautinė sudėtis ten, kur visada gyveno lenkai, trukdymu laisvai rinkti valdžios atstovus, šovininė propaganda žiniasklaidoje. Toks štai lenkų pragaras mūsų Lietuvėlėje.

Lenkų švietimo (geriausio pasaulyje už Lenkijos ribų!) srityje vis tiek rastas priekaištas Lietuvos valdžiai, pvz., kad lenkų mokyklose nėra lenkų kalbos brandos egzamino (nors kiekviena mokykla turi teisę tokį įsivesti!). Kliūva ir už tai, kad kai kurios Vilniaus ir Šalčininkų rajonų lietuviškos mokyklos priklauso ne savivaldybėms, bet ministerijai. Tai esą kertasi su demokratijos pagrindais bei savivaldos principais. Žodžiu, ne valstybė, o kažkoks siaubas.

Kuo jau kuo, bet Balstogės universiteto Vilniaus filialu Lietuvos lenkai tikrai galėtų džiaugtis. Deja, ir čia nėra vieno gero žodžio. Pasirodo, jis turi per mažai patalpų ir dėl to, aišku, kalta Lietuvos valdžia. Paradoksas, bet turėdami lenkų universitetą, Lietuvos lenkai dar skundžiasi, kad negali viešajame gyvenime vartoti lenkų kalbos, nors būtent lenkiškai skaitomos paskaitos universitete, švenčiamos šventės Vilniaus ir Šalčininkų rajonuose, sakomos kalbos lenkų protesto mitinguose.

Aišku, piktinamasi ir dėl žemės, nes valdžia, pvz., Vilniuje, siūlo tik piniginę kompensaciją už ją, tai esą

pasityčiojimas iš teisingumo. Matyt, tikrasis teisingumas būtų, jei būtų nugriautos mokyklos, ligoninės, daugiabučiai namai ir toji žemė gražinta buvusiems savininkams. Įdomu, kodėl to paties nedaro Lenkija Varšuvoje?

Beje, siūloma Lenkiją imti pavyzdžiu ir dėl pavardžių rašybos, nors kaip minėta, lietuviškų moteriškų pavardžių čia niekas nė neketina rašyti, o ir lietuviškų vyrų pavardžių, žinant lenkų „toleranciją“ – nepalankiai žiūrinčių į lietuvius nuo 2010 iki 2013 metų Lenkijoje padidėjo nuo 15 iki 25 proc.!(šaltinis: CBOS) – mažai kas drįsta imti.

„Pranešimo“ pabaigoje išvardyta 15 ryžtingų Lietuvos lenkų reikalavimų šalies valdžiai, tarp jų: pakeisti Švietimo įstatymą, nustatyti minimalų 5 mokinių skaičių lenkų mokyklų klasėse, mokytojus darbui lenkų mokyklose rengti lenkų kalba, pakeisti Kalbos įstatymą, įrašant, kad viešieji užrašai tautinių mažumų rajonuose rašomi ir tautinės mažumos kalba, panaikinti klaidingą Lietuvos valstybės interesų interpretavimą, gražinant žemę lenkų tautybės asmenims, padidinti tautinių mažumų kultūrinės veiklos finansavimą aštuonis kartus.

Paskutnieji dokumento žodžiai: „Lietuvos lenkų sąjunga kategoriškai priešinsis visiems valdžios sprendimams, bloginančiais lenkų mažumos padėtį“ rodo, kad Lietuvos lenkai pasirengę ilgai kovai. Matyt, juos įkvepia sąjungos pirmininkas Seimo nacionalinio saugumo komiteto pirmininko pavaduotojas Michalas Mackevičius, sąjungos sekretorius kultūros viceministras Edvardas Trusevičius, nes tik jiems leidus galėjo atsirasti šmeižikiškas Lenkijos leidinio tekstas apie Lietuvą.

Pabaigai rojaus vaizdelis: Latvijos ir net Baltarusijos lenkai savo šalies valdžiai nereiškia JOKIŲ pretenzijų, neteikia JOKIŲ reikalavimų. Ar sulauksime kada nors tokio meto ir Lietuvoje?